

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ :

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ — ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1934

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» — ΣΤΑΔΙΟΥ 46Α
ΑΘΗΝΑΙ



ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

λέτη πού ἐτοιμάζω γιὰ τὸ γαλλικὸ περιοδικὸ Europe, πού μὲ παρακάλεσε νὰ γνωρίσω τὶς ἀριστερὲς τάσεις τῆς σημερινῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

5ο) Εὐρύτερη θὰ εἶναι ἡ ἀποψή μου στὴ «Νεοελληνικὴ Χρηστομάθεια» πού ἐτοιμάζω, καὶ ὅπου θὰ μπορέσω νὰ δείξω ὄχι μόνο τὸν πλοῦτο τῶν τάσεων, πού εἶναι μεγάλος, μὰ καὶ τῶν ἀτόμων, πού κι αὐτὸ ἔχει τὸ ἐνδιαφέρον του.

Παρίσι,

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΡΑΜΠΕΛ

Καθηγητὴς στὴ Σχολὴ τῶν
Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν

Σημ. τ. Ν. Ε. Μιὰ-δυὸ ἀπὸ τὶς φράσεις τοῦ συνεργάτου μου δεχόμεστε ὅτι ἦταν ἴσως ὑπερβολικὲς, καὶ προπάντων κατηγορηματικὲς, ἀφοῦ γιὰ ὅσα παρατηρεῖ δὲν ὑπάρχουν ἀποδείξεις, — ἄλλωστε πῶς μπορῶ ν' ἀποδείξω ὅτι ἓνα ἄρθρο γράφτηκε «καθ' ὑπαγόρευσιν» ἢ καὶ «καθ' ὑπόδειξιν»; — ἀλλὰ μόνο ἐνδείξεις. Ὡστόσο οἱ ἐξηγήσεις τοῦ κ. Μιραμπέλ ἀντὶ ν' ἀποδεικνύουν ἀδικες τὶς ἐπικρίσεις τοῦ συνεργάτου μας, προκαλοῦν νέες ἀντιρρήσεις καὶ ἐνισχύουν τὴν ἐντύπωση ὅτι ἀπὸ τὸ ἄρθρο του γιὰ τὶς «Σημερινὲς τάσεις τῆς Λογοτεχνίας στὴν Ἑλλάδα» δὲ στάθηκε δυνατό νὰ μείνουν ἔξω μερικὲς συμπάθειές του, ἐντελῶς ἀδικαιολόγητες, τουλάχιστον γιὰ ὅσους ξέρουν τὴ θέση ἔχουν πρόσωπα καὶ ἔργα στὴν πνευματικὴ μας ζωὴ. Δὲ χρειάζεται, βέβαια, νὰ σταθοῦμε πολὺ στὸ πρῶτο ἐπιχείρημα τοῦ κ. Μ., ἀφοῦ δὲν ἀποκλείεται νὰ εὐχαριστήση κανεὶς «ἐνδιαφερομένους» μὲ διαφορετικὲς τάσεις κ' ἔτσι νὰ καυχηθῆ γιὰ ἀντικειμενικότητα. Ἀλλὰ μήπως εἶναι πιὸ βάσιμος ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Μ. «δὲν εἶναι γενικὴ περίληψη ἢ εὐρετήριο τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἔργων»; Ὁ συνεργάτης μας στὸ σημεῖο αὐτὸ ὄχι μόνο δὲν ἔκαμε καμμιά παρεξήγηση, ἀλλ' ὅταν σημείωνε ὅτι «μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι πρόκειται (ὁ κ. Μ.) νὰ παρουσιάσῃ κυρίως τὰς τάσεις τῶν νεωτέρων συγγραφέων μας, καὶ ἐνῶ δὲν παραλείπει νὰ κάμῃ μίαν γενικὴν ἀνασκόπηση τῆς λογοτεχνίας μας, ἀνασκόπηση πού ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Βυζάντιον καὶ φθάνει ὡς τοὺς λογοτέχνους τῆς τελευταίας — καὶ μερικὸς τῆς κακῆς — ὥρας, λησμονεῖ ὀνόματα καὶ ἐργασίας πού ἔχουν ἤδη τὴν θέσιν τῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων κλπ.» ὅταν, λοιπόν, σημείωνε ὁ συνεργάτης μας αὐτὴ τὴν ἀσυνέπεια, καταλάβαινε πολὺ περισσότερο πράγματα ἀπ' ὅσα θὰ ἤθελε ὁ κ. Μ. Ὁ Καρυωτάκης, λ. χ., καὶ τόσοι ἄλλοι νέοι ποιηταί, πού ἔδωσαν ἐργασία «νεωτεριστικὴ» καὶ πραγματικῶς ἀξιόλογη, — κάθε ἀνοησία, δουλικὴ μίμηση κ' ἐκζητήση δὲν εἶναι ἀξιωματικὴ, — δὲν ἀνήκουν στὴ μεταπολεμικὴ περίοδο; Ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτο ἐπιχείρημα τοῦ κ. Μ. δὲν πείθει περισσότερο. Κανεὶς δὲν εἶπε, — οὔτε ὁ συνεργάτης μας πού ἐπέκρινε τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Μ., — ὅτι ἡ νεοελληνικὴ λογοτεχνία εἶναι περισσότερο κριτικὴ παρὰ δημιουργικὴ. Οὔτε μπορούσε νὰ εἶναι μιὰ λογοτεχνία, πού μόλις χτές προχώρησε ἀπὸ τὴ λυρική ποίηση στὸν πεζὸ λόγον καὶ στὸ θέατρο. Αὐτὸ ὅμως δὲ σημαίνει ὅτι ἐπιτρέπεται ν' ἀγνοή-

σοῦμε τὸ ρόλο τῆς νεοελληνικῆς κριτικῆς καὶ μάλιστα τῆς μεταπολεμικῆς, πού ἴσως εἶναι ἡ «νεωτεριστικώτερη» πνευματικὴ μας ἐδήλωση, ἰδίως ὅταν προφορεῖται ἀπὸ νέους. — ἀπὸ τοὺς νέους τῆς χρονικῆς περιόδου πού θέλησε νὰ ἐξετάσῃ ὁ κ. Μ. — Ἀπὸ τὶς δυὸ ἄλλες ἐξηγήσεις τοῦ κ. Μ. μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ τελευταία: ἄς ἐλπίσουμε ὅτι ἡ «Νεοελληνικὴ Χρηστομάθεια» θὰ δώσῃ στὸν ξένον πιὸ ἀκριβεῖς πληροφορίες γιὰ τὴ λογοτεχνία μας.

Οἱ μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

Ἀγαπητὴ μου «Νέα Ἑστία».

Σὲ μιὰ πρόσφατη κριτικὴ δημοσιευμένη στὸ «Δεκαπενθήμερό» σου, — τοῦ κ. Ἀ Ίζουριζάνου γιὰ τὴ μεταφραση τοῦ «Συμποσίου» τοῦ Πλάτωνος, τὴν καμωμένη ἀπὸ τὸν κ. Ι. Συκουτρῆ, — ὑπάρχουν, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, καὶ αὐτά:

«Ἡ ἐρμηνεία καὶ ἡ ἐξήγησις καὶ ἡ μετάφρασις τῶν κλασσικῶν συγγραφέων δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἀποκλειστικὸ ἔργο ἱκανῶν φιλολόγων, καὶ μόνων φιλολόγων. Αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἀπαιτούμενη ἐπιστημονικὴ μόρφωσι καὶ γνῶσι τῆς ἀρχαίας γλώσσας, αὐτοὶ μόνο εἶναι σὲ θέσι νὰ κατανοοῦν ἐν' ἀρχαίῳ σύγγραμμα σὲ ὄλο του τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος καὶ αὐτοὶ μόνο μποροῦν νὰ ξέρουν τί πρέπει νὰ περιλάβουν σὲ μιὰ ἔκδοσι ἐνὸς ἀρχαίου κλασσικοῦ ἔργου ἀπὸ κεῖνα πού χρειάζονται γιὰ νὰ μπορῆ νὰ τὸ κατανοήσῃ καὶ νὰ τὸ αἰσθανθῆ αὐτὸ τὸ ἔργο ἓνας ἀναγνώστης ἐφωδιασμένος μὲ κάποια σχετικὴ προπαιδεία».

Ἀλλὰ γιατί, εἰδικῶς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς δὲν ἐπιτρέπεται κατ' οὐδένα λόγον νὰ τοὺς μεταφράσουν λογοτέχνες; Διότι προφανῶς δὲν ἔχουν πτυχίον τῆς φιλολογίας καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι σὲ θέσιν νὰ ξέρουν ἑλληνικὰ ἢ λατινικά. Ἄν ἐπιχειρήσουν μετάφραση, μὲ τὶς ἀτελεῖς γνώσεις τῆς ἀρχαίας γλώσσας πού κατ' ἀνάγκην θάχουν, θα κάνουν παραοησεις, λάθη, παρερμηνείας, δὲ θ' ἀποδώσουν πιστὰ τὸ νόημα τοῦ ἀρχαίου συγγραφέως.

Ἄς δεχθοῦμε γιὰ μιὰ στιγμή ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξουν αὐτοδίδακτοι σὲ μιὰ ἀρχαία γλώσσα λογοτέχνες (ἢ καὶ λογοτέχνες ἐπιστήμονες, ὅπως π. χ. ὁ Γρουάρης, ὁ Βάρναλης) καὶ ὅτι γιὰ τοῦτο ἡ μετάφραση ἐνὸς λογοτέχνη θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην λιγώτερο πιστὴ παρ' ὅτι ἐνὸς ἐπιστήμονα, ὅτι ὁ λογοτέχνης θὰ κάνει πέντε ἔξη, δέκα ἢ εἴκοσι λάθη, μικρότερα ἢ μεγαλύτερα ἀπ' αὐτὰ πού σημειώνει στὴ μετάφραση τοῦ κ. Συκουτρῆ ὁ κ. Τζάρτζανος.

Ἐἰ καὶ ἔπειτα; Παρ' ὅλα τὰ τυχόν λάθη τῆς ἢ μετάφραση τοῦ λογοτέχνη θὰ πάψῃ νὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην ἀνώτερη ἀπὸ τοῦ ἐπιστήμονα, ἀφοῦ καὶ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ὅπως καὶ οἱ νεώτεροι δὲν εἶναι... φαρμακοποιοὶ ἢ ἐπιστήμονες, ἀλλὰ μονάχα λογοτέχνες; Καὶ μπορεῖ ποτὲ ἓναν λογοτέχνη, ἓναν ποιητῆ, ἓναν ῥήτορα, ἓναν ἱστορικὸ νὰ τὸν αἰσθανθῆ καὶ γιὰ τὸν ἀποδώσῃ καλύτερα ἓνας ἐπιστήμονας παρ'

ὅ,τι ἓνας λογοτέχνης; Θὰ ἦταν σὰ νὰ λέγαμε ὅτι τὸν Μπωτνλαίρ δὲ θάπρεπε νὰ τὸν μεταφράσῃ ὁ Οὐράνης λ.χ. ἢ ὁ Τέλλος Ἄγρας, ἀλλὰ ἓνας ἀριστος καὶ ἰκανώτατος... καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς!

Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο Εὐριπίδης καὶ Μπωτνλαίρ! Καὶ γιατί, παρακαλῶ; Μήπως ἐπειδὴ ὁ πρῶτος εἶναι ἀρχαῖος καὶ ἔγραψε ἑλληνικὰ καὶ ὄχι γαλλικά, ἔπαψε νὰ εἶναι ποιητὴς, καὶ κατάντησε ἓνα ἀπλὸ κείμενο (ὑποκείμενο, ρῆμα, κατηγορούμενο), ἓνα σύολο ἀπὸ νοήματα πού πρόκειται νὰ μεταφράσουμε ὅσο γίνεται πιὸ πιστά; Κείμενο καὶ νοήματα, λοιπόν, μόνον εἶναι ὁ ἀρχαῖος ποιητὴς, ὁ ἀρχαῖος πεζογράφος, ἢ πρὸ πάντων ὅ,τι ἀκριβῶς καὶ ὁ νεώτερος, δηλαδὴ λόγος μουσικός, ἀρχιτεκτονημένος, καλλιτεχνικὰ ἀρθρωμένος; Καὶ τὸν λογον αὐτόν, ποιητικὸ ἢ πεζό, ἀδιάφορο, μὲ τίς χίλιες μύριες ἀποχρώσεις, μὲ τίς χίλιες μύριες ωραιότητες, καὶ τοὺς ρυθμούς, καὶ τοὺς κυματισμούς, τὰ σαλέματα καὶ τὰ τραντάγματα, τίς ἀπαλότητες καὶ τίς τραχύτητες, καὶ τὸν τόνο τὸν ἐπίσημο, τὸν οἰκεῖο, τὸν τρυφερό, τὸν ἐκστατικό, τὸν γαλήνιο, τὸν ὀργίλο, καὶ ὅλη αὐτὴ τὴν μαγικὴ συνάρτηση τῶν λέξεων πού λέγεται ποίηση, ἢ πεζογραφία, καὶ τὸν λόγο, λοιπόν, αὐτόν, τὸν ἀποκλειστικὰ καλλιτεχνικό, καὶ πού ἡ ἀξία του πᾶσα δὲν ἔγκειται παρὰ σὸ ὅτι καὶ μόνον εἶναι καλλιτεχνικός, θὰ τὸν ἀποδώσῃ καλύτερα ἓνας ἐπιστήμονας παρ' ὅ,τι ἓνας λογοτέχνης; Τὸ πρᾶγμα εἶναι, ἄς τ' ὁμολογήσουμε, τουλάχιστον κωμικό.

Ἄλλὰ εἶπαμε. Ἡ νοοτροπία τῶν ἐλλήνων ἐπιστημόνων εἶναι ἀρχετὰ περίεργη. Ἐγώ, ὡστόσο, εἶμαι εὐχαριστημένος μὲ τὴν κατάστασιν ἐκεῖ πού βρῖσκεται τώρα. Γιατί, ἐπιτέλους, μὲ τὴ φῆρα πού πήραν, τίποτε δὲν ἐμποδίζει τοὺς ἑλληνες ἐπιστήμονες νὰ βγοῦν αὐριο καὶ νὰ ποῦν ὅτι ὄχι μόνον τὰ νοήματα, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρη τὴν ποίηση τοῦ Αἰσχύλου τὴν αἰσθάνεται καλλίτερα ἓνας γραμματικός — ὁ κ. Croisset ἢ ὁ φίλος μας κ. Ρουσσέλ, — παρὰ ἓνας ποιητὴς, ὁ Γρυπάρης ἢ ὁ Κλωντέλ.

Φιλικώτατα
Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Ἡ Εἰσαγωγή τοῦ «Συμποσίου».

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἑστία»,

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ Συμποσίου, ἢ ὅποια ἐκρίθη καὶ κατεκρίθη ὡς ὑπερβολικὰ ἐκτενής, ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ ν' ἀναφέρω μερικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις Budé. Πλάτωνος Συμπόσιον: Εἰσαγωγή σελ. 121 + Κείμενον-μετάφρασις σελ. 184. Πλάτωνος Φαῖδρος: σ 185 + 192. Τοῦ Ἡροδότου δὲ ἡ εἰσαγωγή ἀποτελεῖ αὐτοτελῆ τόμον. Ἄς προστεθῇ ἐπίσης α') ὅτι ἡ Εἰσαγωγή τῶν γαλλικῶν ἐκδόσεων τυπώνεται μὲ στοιχεῖα μικρὰ καὶ χωρὶς διάστιχα, ὡστε 121 σελίδες ἐκείνης ἀντιστοιχοῦν πρὸς 200 τοῦλάχιστον τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης». β') ὅτι εἰς τὰ γαλλικά ὑπάρχουν ἓνα πλήθος βιβλία περὶ τοῦ Πλάτωνος, εἰς τὰ ὅποια ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ παραπέμψῃ τὸν ἀναγνώστην, ὁ δὲ

ἐκδότης τοῦ Συμποσίου L. Robin ἔχει γράψῃ ὁλόκληρον βιβλίον περὶ τοῦ Πλατωνικοῦ ἔρωτος, ὡστε εἶχε τὴν εὐκολίαν νὰ παραλείψῃ πολλά. Τὸν Ἕλληνα ὅμως ἀναγνώστην πού νὰ παραπέμψῃ κανεὶς, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα γενικὸν περὶ Πλάτωνος βιβλίον εἰς τὴν γλῶσσαν μας; Μ' αὐτὸ δὲν θέλω νὰ εἰπῶ, ὅτι ὅλαι αἱ ἐκδόσεις τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης» πρόκειται ἢ πρέπει νὰ ἔχουν τόσον ἐκτενεῖς Εἰσαγωγάς, ἀλλ' ὅτι ἡ ἑκτασις κάθε Εἰσαγωγῆς εἶναι σχετικὴ καὶ κρίνεται ἀναλόγως τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναγκαιότητος τοῦ περιεχομένου τῆς. Εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ Συμποσίου ἓνα μόνον κεφάλαιον ὑπάρχει, ὅπου ἡ ἀναγκαιότης αὐτὴ ἔχει ὑποκειμενικώτερον χαρακτῆρα: Τὸ περὶ πλατωνικοῦ ἔρωτος καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης, τὸ ὅλον 16 σελίδες. Ἄλλὰ τὸ θέμα εἶναι τόσον ἐνδιαφέρον! Ἐπειτα τελείως νὰ ἐξαφανισθῇ τοῦ ἐρμηνευτοῦ ἢ προσωπικότητος ἀπὸ ἓνα ἔργον καθολικώτερον δὲν εἶναι οὔτε δυνατόν οὔτε σκόπιμον.

Μετὰ τιτῆς
Ι. ΣΥΚΟΥΤΡΗΣ

Ὁ τάφος τοῦ Καρυωτάκη.

Φίλη «Νέα Ἑστία»,

Στὸ σημεῖωμα γιὰ τίς «τρεις ἀπόπειρες» τοῦ Καρυωτάκη, ὁ κ. Ἀθαν. Ἀρκουμάνης γράφει πὺς περνώνας τὸ 1931 ἀπὸ τὴν Πυρέβεζα βρῆκε τὸν τάφον τοῦ ποιητοῦ χορτασιασμένον καὶ τὸ σταυρὸν ξεθωριασμένον, μὲ τ' ὄνομα πού κόντευε νὰ σβύσῃ.

Γιὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὴ λησμονιὰ τὸ μέρος ὅπου κοιμᾶται τὸν τελευταῖον τοῦ ὕπνου ὁ ἄμμοιρος τραγουδιστής, δὲν θὰ μπορῆσε νὰ συσταθῇ ἀπὸ θαυμαστὲς καὶ φίλους ἓνας ὄμιλος — ὅπως γίνεται καὶ στὴ Γαλλία — πού μὲ τὴν ἐπωνυμία «Οἱ φίλοι τοῦ Καρυωτάκη» θὰ φρόντιζε γιὰ τὴν περιποίησιν τοῦ τάφου καὶ κάθε σχετικόν; Ρίχνω μίαν ἰδέαν. Ἄλλοι ἄς τὴν πραγματοποιήσουν.

Φιλικώτατα
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Οἱ εἰκόνες τοῦ τεύχους

Ἡ εἰκονογράφηση τοῦ τεύχους τούτου ἔγινε, — ἐξαίρεση ἀποτελεῖ μόνον τὸ ἐκτὸς κειμένου πορτραῖτο, — μὲ ἔργα Ἑλλήνων ζωγράφων καὶ γλυπτῶν, πού ἐξετέθησαν στὴν ἐφειτεινὴ ἐκθεση τῆς Βενετίας. Ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν καλλιτεχνῶν μας, πού εἶναι γνωστὸν ὅτι πρώτη φορὰ ἐμφανίζονται στὴ διεθνή αὐτὴ ἐκθεση, ἐπωλήθησαν ὡς τώρα δύο τοῦ κ. Ο. Ἀργυροῦ, ἓνα τοῦ κ. Θ. Θωμοπούλου καὶ ἓνα τοῦ κ. Α. Γεραλή.

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Βεντέττες.

Ὁ Κινηματογράφος, γιὰ τὸ πολὺ κοινόν, εἶναι κυρίως οἱ ἠθοποιοὶ του: οἱ βεντέττες, οἱ ἀστέρες Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν γνωρίσει φήμη καὶ δόξα πού θὰ τὴ ζήλευαν οἱ σπουδαιότερες προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς. Τὸ ὅ-